

Dokument: SKP-broschyr om metallstrejken 1945

Fakta om METALLSTREJKEN

Vill man ge en kortfattad karakteristik av årets rekordlånga avtals- och lönerörelse kan man säga att den till sin omfattning varit större, mera intensiv och hårdare än på årtionden. Nästan alla till Landsorganisationen anslutna fackförbund har sagt upp avtalen och kämpat för högre löner. Att kraftmätningen mellan arbetsmarknadens parter blev annorlunda i år än tidigare krigså framgår också av att praktiskt taget inga uppgörelser kunnat komma till stånd utan ingripanden av förlikningsmän, medlingskommissioner, utfärdandet av strejkvarsel och öppna konflikter.

Om dessa synpunkter kan anföras på avtalsrörelsen i allmänhet gäller de isynnerhet lönekampen inom verkstadsindustrin. Aldrig har ett enskilt svenskt fackförbund fått utkämpa en så seg och hård strid under så lång tid.

Kraftmätningen mellan metallarbetarna och Verkstadsföreningen utgör på sitt sätt en milstolpe i svenska fackföreningsrörelsens historia och utveckling. Den hade icke endast stor betydelse för utgången av årets kamp på arbetsmarknaden. De erfarenheter och de lärdomar som vårt lands arbetarrörelse drar av metallstrejken kommer att påverka bestämmandet av fackföreningsfolkets strategi och taktik i den fortsatta kampen för bättre levnadsförhållanden.

Konfliktens bakgrund.

De styrandes och maktägandes ekonomiska politik, såsom den utformades för det arbetande folket, kan karakteriseras i några få meningar. Den betydde under de första krigsåren kraftig sänkning av arbetarnas reallöner, vars levnadsstandard nedpressades till bristningsgränsen. Denna försämring pågick i rask takt till och med 1942.

Hur många procent eller enheter arbetarnas reallöner sjönk låter sig svårligen i siffror fastställas. Landsorganisationen har uppskattat den till 18 procent för industriarbetare, vid nämnda tidpunkt. Med säkerhet var sänkningen större. När försämringen var som störst och prisstegringen nått en höjd som omöjliggjorde för arbetarna att köpa det nödvändigaste och bl. a. som en följd därav prisnivån stabiliserats beslöt statsmakterna med benäget bistånd av LO att konservera orättvisorna genom införandet av pris- och lönestoppet som från början beträffande lönerna gjordes strikt generellt.

En rakt motsatt utveckling gjorde sig emellertid gällande hos fackföreningsfolkets motpart på arbetsmarknaden. Klyftan mellan arbetarna och kapitalisterna blev djupare. Bolagens och företagens vinster ökades. Delvis beroende på lönestoppet och delvis på andra faktorer såsom rationalisering etc.

Eller med andra ord: Genom samlingsregeringens ekonomiska politik blev de rika rikare och de fattiga fattigare. Häri ligger också den yttersta orsaken till verkstadsstrejken.

Verkstäderna under kriget.

Den ekonomiska politikens allmänna tendens framträdde med skärpa inom verkstadsindustrin. Denna industri har under krigsåren upplevt en kraftig högkonjunktur. I det följande återger vi material för belysning av den ekonomiska utvecklingen för bolagen inom industrin. Det rör sig huvudsakligen om förut publicerade uppgifter, men det är säkert nyttigt att repetera dessa ting för att få den rätta bilden av bakgrunden till strejken.

Enligt Industriförbundets produktionsindex ökade produktionen inom maskinindustrin så gott som oavbrutet från krigsutbrottet fram till vintern 1942-43. Produktionsindex steg från 140 i augusti 1939 till 164 i december 1942. Produktionsökningen har sedan dess i stort sett avstannat men ännu i november 1944 – då förhandlingarna pågick mellan Metallindustri-

arbetarförbundet och Verkstadsföreningen om nytt avtal – uppnåddes en ny rekordsiffra för produktionen, nämligen 168.

Samtidigt ägde en ökning av arbetarantalet inom verkstadsindustrin rum. Av tillgängliga uppgifter framgår det att hela antalet anställda arbetare under krigsåren ökat från 167.000 till omkring 215.000 och hela antalet sysselsatta arbetare från 167.000 till 185.000. D. v. s. en nettoökning av cirka 10 procent. Produktionsökningen har sålunda varit kraftigare, såsom framgår av de förut anförda uppgifterna. Av meddelande i pressen efter konfliktens slut kan man draga den slutsatsen att verkstadsägarna icke räknar med någon väsentlig nedgång av produktionen inom de närmaste åren. Också dessa fakta måste man taga hänsyn till vid bedömningen av verkstadsarbetarnas kamp för högre löner.

Produktionsökningen inom verkstadsindustrin har haft som förutsättning utbyggnad och moderniseringar av produktionsapparaten. Denna har i huvudsak finansierats med industrins ”egna” medel, sparade och nya vinster, som arbetarna slitit ihop åt bolagen. Enligt en utredning av kommerskollegium ökade investeringar för företag med 80 procent av arbetarantalet inom järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, skeppsvarv och elektroteknisk industri från 88 miljoner år 1939 till 152 miljoner år 1943. En ökning med 73 procent. Sammanlagt har inom den undersökta industrin under 1939-1943 investerats 612 miljoner.

Ser vi slutligen till vinster och utdelning visar det sig enligt en sammanställning som finns i Aktieägarnas uppslagsbok att 345 där redovisade bolag inom verkstadsindustrin 1943 hade en nettovinst av sammanlagt 114 miljoner kronor. Av denna summa utdelades 67 miljoner kronor till kupongklipparna, de övriga 47 miljonerna fonderades.

En granskning av de faktiska förhållandena visar alltså, att verkstadsbolagen mycket väl kunde betala arbetarna högre löner och att arbetarnas krav – för vilka vi redogör längre fram – var välmotiverade och syftade till en rättvisare fördelning av produktionsresultatet.

LO och Arbetsgivarföreningen

När det rasade utför med arbetarnas reallön togs via ”arbetsmarknadens huvudorganisationer” LO och Arbetsgivarföreningen initiativ till centrala förhandlingar som resulterade i ett ramavtal, vilket medförde att arbetarna fick otillräcklig kompensation för dyrtiden. Samma huvudorganisationer gav också sin fulla anslutning till pris- och lönestoppet. Också detta en åtgärd som innebar hinder för arbetarna att utnyttja sina organisationer i syfte att försvara sina intressen.

Landsorganisationen tillämpade emellertid en annan taktik vid upptakten till lönerörelsen på vintern 1944-45. I augusti 1944 sammanträdde LO:s högsta ledning mellan kongresserna – Representantskapet – för att dryfta läget på lönefronten. LO som tidigare hade lett fackföreningsrörelsen i sitt återtåg, d. v. s. centralt hade medverkat till åtgärder som innebar försämringar i arbetarnas levnadsförhållanden, vägrade att taga centrala initiativ då det blev uppenbart att fackföreningsfolket befann sig på offensiven. Representantskapet beslöt, för det första att uppmana de enskilda förbunden att icke kräva generella löneökningar. För det andra rekommenderade man förbunden att prolongera ramavtalen och för det tredje beslöt man decentralisera hela avtalsrörelsen och bestämma taktiker, vid de kommande förhandlingarna. Då svensk fackföreningsrörelse stod inför den största kraftmätningen på årtionden förklarade arbetarpartens generalstab sig neutral. Eller, för att citera ”Träarbetaren” nr 6 1945, som i sin ledare på tal om årets avtalsrörelse skriver:

”Någon central aktionsplan drogs inte upp och följdes inte heller.”

I ”Industria”, Svenska Arbetsgivarföreningens organ, gör man i nummer 12/1945 en översikt av avtalsrörelsen 1944-45 och ger däri Landsorganisationen följande vitsord:

”Landsorganisationens rekommendation till förbunden att vid avtalsuppgörelserna prolongera 1944 års indexavtal på oförändrade villkor visade, och detta bestyrktes av uttalanden vid olika tillfällen av landsorganisationens ledning, att landsorganisationen i princip biträdde den hittills förda pris- och lönestoppspolitik . . .”

Ingen central aktionsplan, endast en rekommendation att prolongera indexavtalet och därtill en uppmaning till förbunden att icke gå in för generella löneökningar, se där LO:s hållning vid upptakten till höstens stora lönekamp!

Arbetsköparna däremot hade redan från början sin linje klar. I förut citerat n:r av Träarbetaren heter det:

”Den som inte uraktlät att dra upp en central linje, det var emellertid Svenska Arbetsgivareföreningen. Det visar hela utvecklingen för var och en så uppenbart, att ingen kan undgå att se den. Det ena förbundet efter det andra har fått nöja sig med en uppgörelse med i genomsnitt 7-8 öres förbättringar. Ingen har hittills kommit över muren. Metallarbetarna håller på att söka spränga sig igenom.”

Konfliktens förspel.

Enligt Metallindustriarbetareförbundets stadgar skall före avtalstidens utgång en av förbundets medlemmar vald avtalskonferens sammanträda för att draga upp riktlinjerna för förbundets avtalspolitik. En sådan hölls den 22-23 september 1944. Oskar Westerlund redogjorde för förbundsstyrelsens förslag samt angav de skäl som talade för detta.

Med ett suveränt förakt för fakta och utan att låta sig påverkas av konferensens sakkunniga sammansättning framhöll Westerlund enligt protokollet från avtalskonferensen:

”Om vi gör en framställning av hur vi lyckats bevara vår allmänna standard under senare år, har vi all anledning att hälsa våra missnöjda kamrater och säga dem att vi trots allt lyckats relativt bra, även om vi i något avseende naturligtvis kunnat lyckas bättre”. Och vidare: ”Jag har med detta sökt bevisa, att metallarbetarna icke kan sägas vara sämst gynnade utan tvärtom måste anses vara bland de mest gynnade inom ramen av den förda fackliga politiken.

Med utgångspunkt från dessa slutsatser av den politik vi fört, är det uppenbart att vi i förbundsledningen anser, att det vore oklokt om konferensen här skulle besluta frånga en linje vi följt under de senare åren.”

På ett tredje ställe framhöll Westerlund enligt protokollet:

”Vi har ingående diskuterat frågan inom förbundsstyrelsen och är fullständigt överens om att nu liksom föregående år föreslå en avtalspolitik, som icke bryter den politik vi tidigare fört.”

Förbundsstyrelsens linje var att allt skulle vara som under tidigare krigsår. Enligt förbundsstyrelsens mening skulle man fortfarande acceptera lönestoppet som riktpunkt för de kommande förhandlingarna.

Med denna motivering föreslog förbundsstyrelsen följande som underhandlingsbas:

	Ortsgrupp		
	I	II	III
a) För yrkesarbetare som uppnått 24 års ålder och arbetat minst 7 år i yrket	108	100	94
b) För yrkesarbetare som uppnått 21 års ålder och arbetat minst 3 år i yrket	102	93	87
c) För arbetare som uppnått 20 års ålder	96	87	83
d) » » » » 19 » »	80	73	65
e) » » » » 18 » »	74	64	59
f) » » » » 17 » »	61	53	47
g) » » » » 16 » »	53	45	38

Övergångsbestämmelser:

Därest ökningen av minimilönen icke medför en ökning av arbetarnas timlön med minst 8 öre: ökas hans timlön så att minst denna förhöjning erhålles, dock upp till högst följande öretal i respektive ortsgupper

:

I.	1:50 för manliga och	1:35 för kvinnliga
II Göteborg	1:40 » » »	1:25 » »
II Övriga orter	1:35 » » »	1:20 » »
III.	1:20 » » »	1:05 » »

Förbundsstyrelsens förslag förutsatte som högsta ökning 8 öre upp till de ”tak” som redogöres för under ”övergångsbestämmelser”. Någon större optimism beträffande möjligheten av att genomföra dessa krav eller tro på att de skulle förverkligas hade icke förbundsstyrelsen.

Härom yttrade Oskar Westerlund:

”Jag är icke alltför optimistisk beträffande framgångarna för vår aktion, men vi måste göra försöket. Förbundsstyrelsen föreslår därför, att vi skall följa samma riktlinjer som tidigare, dock med det undantaget att avtalet skall uppsägas. Vi har tidigare försökt förhandshandlingar, och dessa har väckt mycket missnöje. Personligen är jag fullt övertygad om att vi icke skulle ha nått ett dyft bättre om vi sagt upp avtalet, men det finns många medlemmar som tvekar att göra detta.

. . . Förbundsstyrelsens förslag är, som framgår av de till er utdelade handlingarna (Bil. A), relativt blygsamt. Ändå tror vi, att det finns anledning antaga, att vi icke skall få hela förslaget, som det är utformat, genomfört, och vi har räknat med att det innehåller tillräcklig prutmån.” Vidare framhöll han: ”Vi föreslår, att minimilönerna skall höjas med 8 öre, därför att det kommit till vår kännedom, att andra arbetargrupper kommer att ställa krav på en sådan förhöjning. Om vi icke framför samma öresbelopp, skulle vi försämra utgångsläget för de andra grupperna. Vi vill emellertid icke med vårt förslag ingiva, någon förhoppning om att det finns möjligheter att genomföra detsamma.” (Kursiveringarna är våra.) ---

Förbundsstyrelsen trodde således inte alls på möjligheten av att ens få 8 öre för dessa grupper. Att man trots allt lyckades få mera har förbundsledningen heller ingen andel i. Som bekant blev det 8 öre upp till högre ”tak” än vad som fanns i förbundsstyrelsens ursprungliga förslag. Även LO:s representant, Gunnar Andersson, var djupt pessimistisk. I ett anförande yttrade han enligt protokollet från konferensen:

”Enligt min uppfattning om föreliggande förslag är förbundsstyrelsens förslag fullkomligt tillräckligt. Även det kan sägas ligga på den gräns att det näppeligen finnes några förhandlingsmöjligheter.” (Vår kursiv.) Att LO-ledningen felbedömt läget kapitalt har ju bevisats. Från det hållet ansåg man till och med att förbundsstyrelsens 8-öresförslag låg på en gräns som uteslöt förhandlingsmöjligheter!

Vi skall längre fram visa hur den högsta ledningen för fackföreningsrörelsen i vårt land plus den högsta strejkledningen – förbundsstyrelsen – på ett fullt tydligt sätt delgav arbetsgivarna sin mening och visade att dessa icke helhjärtat var överens om att slåss för verkstadsarbetarnas intressen.

I själva verket ligger här en av grundorsakerna till att Verkstadsföreningen, livligt understödd av sin huvudorganisation, Svenska Arbetsgivareföreningen, vägrade att underhandla samtidigt

som både de och förbundsledningen i Metall skyllde de strandade förhandlingarna på arbetarpartens valda underhandlare.

På tal om LO:s eget, av verkstadsarbetarna i Metalls avtalsrörelse aktualiserade krav om lika lön för lika arbete, sade Gunnar Andersson på konferensen:

”Man kan här visserligen inskjuta, att kravet om höjningar för de kvinnliga arbetarnas löner så att de jämställs med de manligas, avser att hjälpa medlemsgrupper som har det sämst ställt. Men jag tror likväl icke, att det finns någon möjlighet för Metallindustriarbetareförbundet att genomföra detta krav nu. Jag skulle nästan kunna våga vad som helst på att det är omöjligt.” (Vår kursiv.)

Är det underligt om arbetsköparna efter en sådan deklARATION från LO-ledningen, som ju avslöjar att de inte menat allvar med sitt tal om kamp för lika lön, vägrar att tillmötesgå även detta berättigade krav?

Avtalskonferensens beslut.

Trots förbundsledningens pessimism och LO-representantens försök att hindra konferensdeltagarna att gå till kamp för genomförandet av en del av Arbetarrörelsens efterkrigsprogram beslöt avtalskonferensen att som förhandlingsbas antaga ett förslag, som beträffande minimilönerna innehöll bl. a. följande:

	Ortsgrupp		
	I	II	III
a) För arbetare som uppnått 21 års ålder o arbetat minst 3 år inom metallindustrin	115	107	101
b) För arbetare som uppnått 20 års ålder	109	100	94
c) » » » » 19 » »	103	94	90
d) » » » » 18 » »	87	80	72
e) » » » » 17 » »	81	71	66
f) » » » » 16 » »	68	60	54
g) » » » » 15 » »	55	50	45

Anm.: På arbetsplatser i Göteborgs stad är minimilönerna 2 öre högre än för övriga arbetsplatser inom Ortsgrupp II.

Dessutom antogs ett förslag som innebar att de av förbundet föreslagna ”taken” skulle höjas med 10 öre för varje grupp.

Vidare föreslog kommunisterna och antog konferensen ett förslag, som gick ut på att vid de kommande förhandlingarna kräva lika lön för lika arbete och medinflytande över ackordsättningarna. Slutligen beslöt avtalskonferensen ge underhandlarna i uppdrag att vid kommande förhandlingar söka uppnå 1938 års reallöneläge. Vid förhandlingarna formulerades det sistnämnda kravet så att man skulle gå in för 5 proc. höjning av ackorden och timförtjänster som låg över ovan nämnda staket.

Verkstadsägarna och dess eftersägare inom ledningen för fackföreningsrörelsen har hävdatt att detta var orimliga krav. Vi skall icke i detta sammanhang utförligt argumentera för hur välmotiverade kraven sett ur arbetarsynpunkt har varit, endast erinra om att därest de hade genomförts hade det medfört en ökning av den samlade lönesumman av omkring 48 miljoner kronor. För närvarande torde denna uppgå till 525 miljoner per år. D. v. s. en ökning av omkring 9 procent. Ännu blygsammare framstår kravet sett i förhållande till företagets vinster.

Som redan påpekats var vinsterna för 345 av de i Aktieägarnas uppslagsbok redovisade bolagen 114 miljoner 1944. Av dessa utdelades 67 miljoner. De övriga 47 milj. fonderades. Den krävda löneökningen täcktes sålunda av de fonderade medlen.

Sådant var det förslag till underhandlingsbas som konferensen beslutade fastställa. I enlighet med stadgarna valde också konferensen underhandlare. Till detta föreslogs såväl kommunister som socialdemokrater. *På grund av fraktionsbeslut vägrade socialdemokraterna att låta välja sig till underhandlare!* Kommunisterna däremot svek icke utan åtog sig uppdraget att vid förhandlingsbordet slåss för avtalskonferensens beslut. Valda blev 8 kommunister och 2 partilösa. Dessa plus 5 från förbundsstyrelsen och 4 från Gjutareförbundet kom att utgöra arbetarpartens underhandlingsdelegation.

Förhandlingarna strandar.

Vid de därpå följande förhandlingarna med Verkstadsföreningen hade arbetsgivarparten fräckheten att kräva försämringar av avtalet. Vederbörande uppträdde fullkomligt oresonligt och vägrade envist att göra några som helst konkreta medgivanden. Trots att arbetarpartens underhandlare visade god vilja att träffa en fredlig uppgörelse gjorde bolagsherrarnas ombud inga eftergifter. På deras stupida omedgörlighet och envisa fasthållande vid en från första stund intagen ståndpunkt, strandade förhandlingarna. Så bedömdes läget vid konfliktutbrottet av hela arbetarpressen.

Bland andra orsaker till att förhandlingarna strandade och konflikt utbröt har anförts att arbetarparten ställde för höga krav och att dessa framfördes i ultimativ form. Detta skulle, menade man, vara orsaken till Verkstadsföreningens förhandlingsovilja. Anledningen till denna argumentation är icke svår att hitta. Man försöker att diskreditera de valda underhandlarna. Också detta argument kan med lätthet tillbakavisas. För det första var kraven inte orimliga. Att arbetsköparna säger så utgör inget bevis. Sett mot bakgrunden av de väldiga vinster som företagen gjort var i själva verket kraven blygsamma. Bolagen skulle täcka löneökningen genom minskning av vinsterna. För det andra gick många andra arbetargrupper och förbund fram med liknande eller högre krav. Byggnadsarbetarna krävde upp till 15 öre, textilarbetarna 20 –25 öre, pappersarbetarna 20 öre o. s. v.

Beträffande det ultimativa så kan det räcka med att hänvisa till att arbetarnas representanter visade sin förhandlingsvilja genom att moderera kraven, men att arbetsköparna trots detta före konfliktens utbrott vägrade ge något som helst konkret bud. Nej, det var andra skäl till att Verkstadsföreningen trots metallarbetarnas strejkhott vågade taga konflikt. Den såg i förbundsledningens och Landsorganisationens vacklan och passivitet en anledning till att spela ett högt spel trots att trumfkorten satt hos arbetarparten. Till den saken skall vi återkomma längre fram.

I anslutning härtill har efter strejkens slut, riktats kritik mot bl. a. kommunisterna. Man menar att, även om andra arbetare trodde att alla chanser nu var för handen för en segerrik strid, skulle kommunisterna förstått att såväl förbundsledningen som Landsorganisationen icke var beredda att helhjärtat ställa sig i spetsen och leda striden till seger. Därtill var de för hårt engagerade i samlingsregeringens ekonomiska politik. Sant är, att såväl kommunisterna som arbetarna i allmänhet hyste farhågor i detta avseende. Erfarenheten från tidigare år verkade inte uppmuntrande. Metalls medlemmar hade sett att förbundsstyrelsen icke uppträtt aktivt i lönepolitiska frågor samtidigt som de konstaterat, inte minst genom deras uppträdande i samband med omröstningen, att de icke var offensivt inställda. Ändå hyste de ännu i stor utsträckning en förhoppning om att då medlemmarna så klart markerat sin vilja skulle förbundsledningen dock följa den kurs medlemmarna önskade. På den punkten har de fått lära om.

Första omröstningen.

Efter det att förhandlingarna strandat på grund av Verkstadsföreningens ovilja och omedgörlighet inträffade något som väckte berättigat uppseende i hela den fackliga rörelsen. Förbundsstyrelsen beslöt att anordna omröstning bland berörda arbetare. Förbundsmedlemmarna, som icke var vana vid att deras ledning tillät dem att bestämma i egna löne- och avtalsfrågor, blev mycket förvånade. Förvåningen berodde dock inte på att man första gången på många år skulle få yttra sig i en avtalsfråga. Det som förbluffade var den egendomliga propositionsordningen. Med all säkerhet kommer denna att gå till eftervärlden som en av de märkligaste i svensk fackföreningrörelses historia. Den löd:

”... den som anser att förhandlingar böra fortsätta i avsikt att få fram bästa möjliga uppgörelse, röstar Ja. Den som anser att strejk nu bör tillgripas för att genomföra de av konferensen och de av de valda underhandlarna fastställda kraven, röstar Nej.”

Inte underligt att de berörda arbetarna blev förbittrade över denna omröstningsprocedur. Häpenheten var stor också ibland fackföreningsfolk i allmänhet. Ingen metallarbetare var nämligen motståndare till att man förhandlingsvägen försökte att uppnå bästa möjliga resultat. Avtalskonferensens beslut omöjliggjorde inte detta. Avtalsförslaget var inget ultimatum. Förbundsstyrelsens propositionsordning gjorde det emellertid till ett sådant. I och för sig hade metallarbetarna ingenting emot att rösta och taga ställning till förslag. Men här förelåg inget sådant. Tvärtom var det så att arbetsgivarnas vägran att komma med något som helst konkret motförslag gjort att förhandlingarna strandat. *Arbetsköparnas vägran att underhandla och deras ovilja att ge motbud tog sålunda förbundsstyrelsen som intäkt för att tvärtemot avtalskonferensens beslut försöka få fullmakt till väsentliga eftergifter.*

Motiveringen för omröstningen var ännu kostligare. Förbundsstyrelsen framhöll som skäl: a) förbundsledningen var icke överens med avtalskonferensens beslut,

b) därest icke arbetarparten kom med ett enligt arbetsköparna rimligt bud skulle dessa vägra lämna motförslag,

c) Verkstadsföreningen hade meddelat förbundsstyrelsen att de icke ansåg sig kunna gå med på generella löneförbättringar.

Eller med andra ord: *Förbundsstyrelsen och Verkstadsföreningen var icke överens med de linjer för lönepolitiken som avtalskonferensen fastställt, varför man måste börja förhandla på en av förbundsstyrelsen och Verkstadsföreningen godkänd plattform!*

Såväl Arbetsgivarföreningen som Metallindustriarbetarförbundet hoppades innerligt att verkstadsarbetarna skulle kapitulera redan vid förpostfäktningarna. Stor blev säkert de senares besvikelse och onda aningar bemäktigade sig de förra då de fick veta omröstningsresultatet. 84.273 av de berörda arbetarna deltog i omröstningen. Med 60.502 röster (71,8 %) mot 23.771 (28,2 %) förkastades förbundsledningens nederlagslinje. Resultatet var samtidigt ett uttryck för verkstadsarbetarnas orubbliga beslutsamhet att, därest inga andra medel ledde till godtagbart resultat, använda sig av strejkvapnet.

Genom omröstning hade emellertid förbundsstyrelsen, redan vid uppmarschen till strid, försvårat ett segerrikt genomförande av kampen. Man hade inför arbetsköparna klart demonstrerat att man icke var överens med de beslut som den i demokratisk ordning valda avtalskonferensen hade fastställt.

Tyvärr visade det sig att förbundsledningen inte ens respekterade omröstningsresultatet.

Metallarbetarna räknade nu med att förbundsledningen, då den fått bekräftelse på att medlemmarna stödde de av avtalskonferensen fattade besluten, skulle helhjärtat ställa sig på samma linje. Tyvärr infriades icke dessa förhoppningar. I stället för att lojalt rätta sig efter

omröstningsresultatet demonstrerade förbundsledningen sin oenighet med medlemmarnas uppfattning. Den 27 januari, efter det att förbundsledningen proklamerat strejkvarslet, utsände man i pressen en redogörelse av vilken det framgick att man fortfarande var av en annan mening än den som medlemmarna och avtalskonferensen företrätt. Förbundsstyrelsen lämnade uppgifter till pressen i vilka man åter underströk för arbetsköparna att man, trots vad som inträffat, stod fast vid sin gamla ståndpunkt.

Uppgörelsen vid järnbruken.

Svenska Arbetsgivarföreningen, som stod bakom Verkstadsföreningen, fullföljde från första avtalsuppgörelsen en bestämd och konsekvent linje. Deras taktik gick ut på att slå en arbetargrupp i taget. I detta syfte strävade de till att ernå överenskommelser med övriga arbetargrupper så snabbt som möjligt för att därmed isolera Metall. Deras framgångslinje underlättades av att LO icke vidtog några motåtgärder. Också metallarbetarnas högsta strejkledning bidrog till att taktiken lyckades.

Så skedde vid järnbruksuppgörelsen. Järnbruksarbetarnas underhandlare krävde i likhet med verkstadsarbetarnas en förhöjning av minimitimlönerna med 15 öre upp till vissa gränser. För ackordsarbetarna krävdes en ökning med 8 % upp till samma övre gräns. Bakgrunden till järnbruksarbetarnas krav var desamma som för verkstadsarbetarna. Likaså möjligheterna att genomföra dessa.

Arbetarna vid järnbruken och verkstäderna tillhör samma förbund och har i stor utsträckning samma arbetsköpare. Surahammars järnbruk äges exempelvis av ASEA, SKF äger Hofors bruk etc. Och bakom dessa båda industrier står samma storfinans.

Inget var alltså naturligare än att dessa båda arbetargrupper kamp för bättre levnadsförhållanden samordnades. Förbundsledningen ville emellertid inte vara med på detta. Mitt under verkstadsarbetarnas strejk träffades på förbundsledningens energiska tillskyndan en uppgörelse för järnbruksarbetarna. Det berättigade i denna åtgärd kunde ha diskuterats för så vitt man kommit till en för arbetarparten hygglig överenskommelse. Så var emellertid inte fallet. Det nya järnbruksavtalet var rena skandalen. Enligt uppgift i den socialdemokratiska pressen, som i detta fall inte tar till i underkant, innebar uppgörelsen att den samlade lönesumman inom denna industri ökades med 2 milj. per år. Därtill kommer förbättringar beträffande arbetstiden som i penningar uppskattades till 2 1/2 milj. per år.

Slår man ut detta på antalet arbetare vid järnbruken finner man att löneökningen blir 44 kr. per år och arbetare eller 88 öre per vecka! Avtalet stipulerade högst 6 öres ökning av timpenningen för vissa kategorier av arbetarna. I själva verket var det så att en mycket ringa del av berörda arbetare fick ens dessa 6 öre.

Uppgörelsen får sin särskilda relief sett mot bakgrunden av bruksbaronernas stora profiter. Nettovinsten för 48 bolag med bruksrörelse var 1943 över 31 milj. kr. Sannolikt var den större när avtalet slöts.

Åter visade förbundsledningen arbetsköparna sin uppfattning om verkstadskonflikten. Då järnbruksarbetarna hade ungefär samma möjlighet som verkstadsarbetarna att få igenom sitt lönekrav och då båda arbetargruppernas krav var lika rimliga och välmotiverade, betydde förbundsledningens uppträdande inte bara att de i största allmänhet försvårade för verkstadsarbetarna att kämpa sin kamp till seger utan därjämte innebar förbundsledningens ståndpunkt att de godkände 6 öre som övre gräns även för verkstadsarbetarnas löneförbättringar.

Efteråt har förbundsledningen motiverat sin uppfattning med att avtalen inte hörde ihop. Avtalen var mycket olika och saknade varje samband med varandra, hette det. Bara någon månad tidigare hade man haft en annan uppfattning. På första avtalskonferensen anförde

Wester-lund som skäl för att man skulle begära 8 öre d. v. s. mer än vad man någonsin hoppades få, med följande: ”Om vi icke framför samma öresbelopp, skulle vi försämra utgångsläget för de andra grupperna. Vi vilja emellertid icke med vårt förslag ingiva någon förhoppning om att det finns möjligheter att genomföra detsamma.”

Om man bara genom att begära mindre än andra grupper skulle försämra det för dessa hur mycket svårare skulle det då inte bli för verkstadsarbetarna att föra sin sak till seger då förbundsledningen godkänner en uppgörelse på 6 öre samtidigt som verkstadsarbetarna strejkar för 15 öre? Senare fullföljde förbundsstyrelsen sin linje genom att tillstyrka en uppgörelse för bilarbetarna med 6 öre och 4 öre för smidesarbetarna!

Solidaritetsrörelsen för de strejkande.

Verkstadsägarna hoppades att de strejkande på grund av ekonomiska svårigheter skulle tvingas till kapitulation. Förbundsledningen lät ju också på ett tidigt stadium meddela i pressen att man endast hade 8 veckors konfliktunderstöd. Då metallarbetarna dels kände till arbetsköparnas spekulation och dels räknade med att fortsätta strejken till ett framgångsrikt slut även om det skulle draga ut på tiden, krävde de att förbundsstyrelsen skulle skapa de ekonomiska förutsättningarna för kampen. Redan från första stund instämde den delen av förbundets medlemmar som icke var ute i strejk i kravet. Så småningom påbjöd man också uttaxering i det egna förbundet. Någon hemställan eller appell till andra förbund och arbetargrupper om solidaritet gjordes inte förrän efter lång tid. Då andra arbetargrupper trots detta tog initiativ i denna riktning gjordes ingenting för att stimulera och uppmuntra verksamheten.

Vi skall i detta sammanhang endast anföra ett exempel. Arbetare tillhörande Försvarsverkens Civila Personalförbund hade för avsikt att företaga uttaxeringar i syfte att visa de strejkande klingande solidaritet. Då detta blev känt för FCP:s ledning sände dess förbundsstyrelse en skrivelse till förbundets avdelningar i vilken man uppmanade avdelningarna att icke organisera solidaritetsrörelsen. Förbundsordförande Helldén motiverade åtgärden med att den skett i fullt samförstånd med Metalls styrelse! Många andra exempel skulle kunna anföras men detta får räcka för att bevisa hur den högsta strejkledningen systematiskt saboterade det som gjordes av fackföreningsfolket i och utanför Metall för att i klingande mynt visa sin solidaritet. Detta hindrade emellertid inte samma personer från att fara land och rike omkring och förklara på Metalls avdelningsmöten att man måste sänka understöden och kanske helt upphöra att utbetala dem därför att kassorna sinade.

Genom den omfattande massrörelse för stöd åt metallarbetarna, som utlöstes inom övriga fackförbund tvingades så småningom Landsorganisationen att taga ställning till strejken. Detta skedde efter 2 månaders konflikt i form av ett uttalande av August Lindberg till den socialdemokratiska pressen. I detta framhöll LO-ordföranden att de strejkande inte skulle göra sig några illusioner beträffande ekonomisk hjälp eller initiativ från Landsorganisationen. *Det oerhörda och enastående i svensk fackföreningsrörelsens historia inträffade att LO:s ledare, som själva hade sanktionerat strejken, dekreterade att de strejkande inte kunde räkna med Landsorganisationens stöd. Först godkänna den och sedan fördöma den, se där Lindbergs taktik i strejken! Därmed markerade LO åter att den hade samma inställning till strejken som arbetsköparna.*

Att August Lindberg uttalande ytterligare stärkte arbetsköparna är uppenbart. Den hårt trängda Verkstadsföreningen såg häri ett löfte om fortsatt passivitet och neutralitet från den högsta fackliga ledningens sida. Fackföreningsfolket – även långt utanför de strejkandes krets – blev emellertid bestörta över denna deklaration. De envisa rykten som länge cirkulerat och som berättade att Svenska Arbetsgivarföreningen, regeringen och Landsorganisationen skulle vara överens om hur konflikten skulle skötas fick ny näring.

Andra omröstningen.

Då konflikten pågått en och en halv månad tog förbundsledningen ett nytt initiativ. Inte i syfte att effektivisera striden eller för att på annat sätt förbättra läget för sina medlemmar – utan i avsikt att kapitulera! Det visade sig nämligen att August Lindbergs artikel i själva verket var signalen till en samfällid attack från LO och , högsta strejkleidningens sida i akt och mening att inleda kapitulationsförhandlingar med Verkstadsföreningen. Förbundsstyrelsen beslöt plötsligt att anordna en ny omröstning. Inte heller denna gång om något förslag. Meningen var exakt densamma som vid första omröstningen.

Motiveringen för denna nya omröstning var för det första: att strejkkassan var dålig. Det visste de strejkande förut i synnerhet som förbundsledningen aldrig uraktlät att framhålla detta faktum. (Vad gjorde f. ö. förbundsstyrelsen för att öka strejkkassan?) För det andra: Den omständigheten att andra arbetargrupper under konfliktens gång träffat avtal hade stärkt Arbetsgivarföreningens ställning. (Var det därför Westerlund så energiskt förespråkade en 6-öres uppgörelse för järnbruksarbetarna, en liknande för bilarbetarna och en 4-öres för smidesarbetarna?)

”Omröstningsgeneralen” Westerlund räknade med att han denna gång skulle få majoritet för sin nederlagslinje.

Propositionsordningen var av samma egendomliga slag som vid första omröstningen. Den hade följande formulering: ”De, som anser, att förhandlingar bör upptagas efter här ovan av förbundsstyrelsen angivna förutsättningar, röstar Ja. De, som anser, att ytterligare åtgärder ej nu skall vidtagas, röstar Nej.” Som förutsättning hade angetts att 8 öre skulle vara förhandlingsbas.

Sedan konfliktutbrottet hade ingenting inträffat som motiverat för arbetarna att lämna de av de valda underhandlarna framförda kraven. Detta visste Westerlund, varför det ur den synpunkten inte fanns någon anledning till en ny omröstning. För övrigt önskade givetvis alla strejkande att förbundsstyrelsen skulle vidtaga ytterligare åtgärder i avsikt att mobilisera arbetarrörelsens övriga resurser i kampen, varför propositionsordningen också ur den synpunkten var felaktig. Utgången av omröstningen innebar ett nytt nederlag för såväl arbetsköparna som förbundsstyrelsen. Med 40.707 röster mot 32.593 uttalade man sig för fortsatt kamp till seger.

Strejken inför riksdagen.

Omröstningsresultatet var vidare ett nytt bevis för att medlemmarna icke ville vara med på att basera kommande förhandlingar på ett uppgivande av de villkor som avtalskonferensen fastställt och som man själv i en tidigare omröstning ansett borde ligga till grund för en uppgörelse. De strejkande hade nu väntat att förbundsledningen och Landsorganisationen äntligen skulle inse denna sak och som följd därav stärka arbetarfronten. Så skedde emellertid inte. Kommunisterna som i likhet med gemene man av fackföreningsfolket hyste den uppfattningen, att hela arbetarrörelsens resurser, således även de politiska organisationerna och deras inflytande skulle utnyttjas, tog därför initiativ i denna riktning. De väckte i riksdagen en motion i vilken man krävde att förfogandelagen skulle användas mot dem, som genom sin politik bar huvudansvaret för att konflikten utbrutit. Av tekniska skäl måste motionen förändras till en interpellation. I denna påpekade kommunisterna att regeringen sedan 1939 hade en fullmaktslag, som gav den möjlighet att när som helst tvinga arbetsköparna att upptaga driften på de villkor regeringen bestämde. Kommunisterna ville att regeringen, som leddes av socialdemokrater, vilka kunde stödja sig på av arbetarna vald majoritet, skulle pressa arbetsköparna att tillmötesgå arbetarnas rimliga krav.

Genom kommunisternas aktion fick den socialdemokratiska riksdagsgruppen ett ypperligt tillfälle visa, att de betraktade sig som arbetarnas representanter i parlamentet. Riksdagsgruppen tog dock avstånd från aktionen och stödde sig därvid på Westerlund och Landsorganisationen som skyndsamt ilade till deras undsättning. Metalls ordförande lät genom TT distribuera ett meddelande i vilket han tog avstånd från kommunisternas framstöt. LO antog för sin del ett uttalande i vilket den av principiella skäl tog avstånd från att statsmakterna ingrep mot den reaktionära och arbetarfientliga Verkstadsföreningen.

Westerlunds avståndstagande bör lämpligen ses i belysning av hans tidigare inställning. Vid strejkutbrottet signalerade han i ett cirkulär till förbundets avdelningar att förbundsledningen hade för avsikt att därest statsmakterna begärde att viss produktion, trots strejken skulle få förekomma, en sådan framställning skulle bifallas. Hans motstånd mot att statsmakterna skulle engageras på sätt som kommunisterna föreslagit, grundade sig således icke på principiella betänkligheter. Avböjandet måste förmodligen därför bero på att det av kommunisterna anbefallda statsingripandet riktade sig mot arbetsköparna.

Vad beträffar LO:s deklaration så stod den i klar motsättning till tidigare formulerade uppfattningar. Från det hållet har man gång på gång understrukt att man inte var principiell motståndare till statsmakternas engagemang i arbetsmarknadsproblem och man har handlat i överensstämmelse därmed. Det viktiga är, och det har kommunisterna också i detta sammanhang kraftigt understrukt, det sätt varpå statsmakten användes. Ingen arbetare kan vara motståndare till att de politiska instrumenten utnyttjas till folkets bästa. Och i detta konkreta fall gällde det att använda det till fördel för de strejkande.

I anslutning till kommunisternas aktion vill vi erinra om en annan sak. Ett av de viktigaste kraven i denna lönerörelse var rätten för verkstadsarbetarna att äga inflytande över tidsstudier och medbestämmanderätt • vid ackordsättningar.

I ett tal söndagen den 29 juli yttrade finansminister Wigforss enligt Morgon-Tidningen bl. a.:

”Sedan kommer vi till frågor, som rör arbetarnas inflytande över sina arbetsvillkor. Det finns områden där företagarna inte vill ge arbetarna medbestämmanderätt. Det gäller till exempel tidsstudierna. Det bör ju vara så att även arbetarna blir delaktiga av rationaliseringens frukter. Säger arbetsgivarna nej till fackföreningsrörelsens motiverade krav i detta avseende, så får man kanske gå den politiska vägen.”

Vi kan instämma i vartenda ord. Kommunisternas aktion åsyftade att använda de politiska medlen för genomförandet av detta viktiga krav. Nu återstår att se huruvida Westerlund och Landsorganisationen protesterar mot Wigforss eller om det endast var av partitaktiska skäl som man vägrade stödja de åtgärder kommunisterna föreslog och som skulle betytt ökat inflytande för metallarbetarna över deras egna levnadsförhållanden.

Tredje omröstningen och tredje avtalskonferensen.

Den 23 april tog förbundsledningen ett nytt initiativ. Då beslöt man sänka strejkunderstödet med 30 %. När detta hade verkat en tid inkallade man för andra gången avtalskonferensen för att ånyo försöka få den över på en kapitulationslinje. Även denna gång beslöt avtalskonferensen att kvarstå på de valda underhandlarnas förhandlingsbas.

Som framgått av ovanstående skydde tydligen förbundsstyrelsen inga ansträngningar och den visade en aldrig slappnande energi – då det gällde att vidtaga åtgärder i syfte att övertyga sina kampvilliga trupper om nödvändigheten att ge upp.

Sin starka beslutsamhet att kämpa för kravens förverkligande, underströk verkstadsarbetarna vid den tredje omröstning, som enligt uppgift medlingskommissionen tog initiativ till. Efter tre månaders kamp varunder det redan låga strejkunderstödet hade sänkts visade de en obruten

segervilja, fast sammanhållning och förstärkt front. Med 60.519 röster mot 18.519 tillbakavisade man arbetsköparnas via medlingskommissionen framlagda 6-öresförslag.

Det blev sålunda underhand allt tydligare att de strejkande, oberoende av repressalier och hot, skulle fortsätta striden till seger. I det längsta trodde också arbetarna att deras klart bevisade kamphumör och glänsande stridsmoral skulle smitta av sig i någon mån på de defaitistiska strejkgeneralerna i förbundsstyrelsen. Tyvärr fick medlemmarna bittert erfaras motsatsen. Generalerna blev bara mer pessimistiska och då de skulle summera erfarenheten av den tredje omröstningen beslöt man börja en offensiv mot – arbetarpartens valda underhandlare!

I ett cirkulär till förbundets avdelningar och i Metallarbetaren uppmanar man nu medlemmarna att taga nästa steg. Detta gick ut på att avdelningarna skulle påverka åsiktsbildningen hos avtalskonferensens ombud i syfte att få dessa att löpa från sin uppfattning och acceptera förbundsstyrelsens! Inte ett knyst om att tiden nu äntligen skulle vara mogen för stödaktioner från andra arbetargrupper, som endast väntade på en signal för att få göra sin insats! Uppmaning till aktivitet mot de egna underhandlarna var förbundsledningens enda rekommendation!

Så inträffade det som förbundsledningen hela tiden väntat på och spekulerat i. På den tredje väl förberedda avtalskonferensen lyckades vederbörande, efter en våldsam förbehandling av vissa ombud och efter att grundligt ha klargjort för medlemmarna sin ovilja att föra kraftmätningen till seger, få två av konferensens ombud över på sin sida så att denna med två rösters majoritet gav underhandlarna direktiv om att upptaga förhandlingar på förbundsstyrelsens 8-öreslinje. Det var en triumf för

Westerlund! Det var en seger värdig den stora fältherren! Han hade lyckats beseгра en del av sina egna trupper!

Fjärde omröstningen.

Arbetsköparna var beredda. Deras ombud var samlade i Stockholm redan under den tid avtalskonferensen pågick! Tydligt var att starka krafter vid detta tillfälle var i verksamhet för att bringa konflikten ur världen. Läget för Verkstadsföreningens medlemmar var synnerligen svårt. Möjligheten att segra fanns faktiskt inom räckhåll.

Arbetarpartens valda underhandlare, som hela tiden energiskt kämpat för de strejkandes sak vid förhandlingsbordet, böjde sig – till skillnad från förbundsstyrelsen – lojalt för avtalskonferensens med två rösters majoritet fattade beslut, men först efter att energiskt ha hävdats betydelsen av att stå kvar på den gamla ståndpunkten nu när framgången syntes säkrad.

Vid förhandlingarna framlade medlingskommissionen ett förslag. Vad detta gick ut på är allmänt känt. Metallarbetarna har redan hunnit konstatera det i sina avlöningspåsar. *I enlighet med konferensens uppfattning beslöt kommunisterna i underhandlingskommittén att skriva under förslaget i akt och mening att få det ut till medlemmarna, så att dessa kunde få taga ställning till det. Underskriften var förutsättningen för att så skulle ske och för övrigt hade avtalskonferensen inte givit de valda underhandlarna något annat alternativ för så vitt de skulle respektera konferensens beslut.*

Klander har riktats mot de valda underhandlarna för att dessa över huvud taget fortsatt att underhandla. Enligt kritikernas mening borde de, då avtalskonferensen på detta sätt kringskar deras möjlighet att effektivt tillvarata medlemmarnas intressen, ha ställt sina mandat till förfogande.

Förbundsstyrelsen önskade i själva verket att så skulle ske. Följden av detta hade emellertid blivit att Westerlund fått möjlighet att som nya förhandlare placera sina män. Därmed kunde

man riskera dels ett undertecknande utan omröstning och dels att dessa icke fått ut mesta möjliga. Man skall nämligen komma ihåg att förbundsledningens och Landsorganisationens klart uttalade mening var, att man inte på långa vägar ens kunde räkna med att få igenom förbundsledningens 8-öreslinje. Att resultatet, ehuru dåligt, ändå *överskred* det som förbundsstyrelsen ursprungligen begärde är alltså en framgång som delvis beror på de valda underhandlarna.

Så gick förslaget ut till omröstning. Förbundsstyrelsen satte ånyo in sin skamfilade auktoritet i syfte att få medlemmarna att antaga förslaget. För fjärde gången visade medlemmarna både förbundsstyrelse och arbetsköpare att de icke ville kapitulera.

Förbundsstyrelsen och socialdemokratiska pressen rasade över att de kommunistiska underhandlarna i fackföreningarna gav en ingående redogörelse för motiven till undertecknandet. Besvikelsen i ledningen var stor. De hade väntat att de kommunistiska underhandlarna skulle rekommendera förslaget. Deras förbittring kan väl också förklaras av att de kände sig lurade. I själva verket hade de hoppats på att kommunisterna inte skulle ha undertecknat förslaget, så att de därmed hade gett förbundsstyrelsen möjlighet att utan omröstning skriva under det.

Vid de förhandlingar som följde på svarets överlämnande rådde en febril verksamhet bakom kulisserna. Från såväl Landsorganisationen som socialdemokratiska partistyrelsen och regeringen utgick direktiv till förbundsledningen. Det var en politisk nödvändighet att bringa strejken ur världen. Beräkningen att strejken skulle bli ett slag mot kommunisterna höll inte. Motsatsen blev följden ju längre konflikten pågick. Bland annat därför måste den få ett slut.

Uppgårelsen vid bordet.

Undertecknandet kom som en logisk följd av förbundsstyrelsens hela uppträdande under dessa månader. Naturligtvis dolde vederbörande så gott det gick de verkliga skälen till sitt handlande. I stället angav man andra motiv. Till Westerlunds stöd ryckte August Lindberg in. De argument han anförde och som sedan med diverse variationer upprepades av förbundsstyrelsen och de socialdemokratiska tidningarna var följande:

- a) nästan fifty-fifty i omröstningen,
- b) avtalskonferensen hade godkänt förslaget,
- c) arbetsköparna "hotade" med lockout.

Beträffande det första påståendet är man synnerligen generös. 55,2 % hade röstat nej och 44,8 % ja. D. v. s. en skillnad på hela 10 %. Röstövertikten för nej var 7.187, och dessa röster skulle således vara värdelösa enligt detta sätt att se på omröstningen. *Med samma argument skulle LO och förbundsledningen ha kunnat förhindra strejken! Den första omröstningen gav inte den stadgeenliga majoriteten för strejk. I andra omröstningen var övertikten omkring 8.000. I vilket syfte väntade man i 5 månader? Vad det gäller det andra argumentet, att avtalskonferensen hade godkänt förslaget och att man därför icke skulle tillmäta omröstningen avgörande betydelse, leder ett accepterande av denna uppfattning till att man överhuvudtaget betraktar omröstningar som överflödiga och meningslösa. För övrigt bör man i detta sammanhang erinra sig att två avtalskonferenser tidigare förkastat Westerlunds nederlagslinje, men detta tog förbundsstyrelsen ingen som helst hänsyn till.*

Vad slutligen lockouthotet beträffar är det egentligen ingen som tar detta riktigt på allvar. Därtill var det alltför dåligt regisserat. I ett uttalande i Aftontidningen den 6 juli redogör Westerlund för hur det gick till. Där heter det:

"Sedan svaren avlämnats kallades efter en stund parternas 'mindre delegationer' inför kommissionen". Observera "sedan svaren avlämnats"! Därvid meddelades hotet om lockout. Detta hot kom som en blixtnöje från klar himmel, då det framlades för hela arbetardelegationen."

Aftontidningens egen kursivering. Nu inträffar emellertid det för vederbörande besvärande, att man på samma sida i LO-tidningen har en intervju med August Lindberg. I denna berättar han att Landssekreteriatet – LO:s styrelse – som Westerlund tillhör, redan innan förhandlingarna började tagit ställning till strejken och blivit överens om att avtalet skulle under-tecknas av förbundsstyrelsen. Här om heter det i Aftontidningen:

”Slutligen var det ju på det sättet, fortsätter hr Lindberg, att arbetsgivareföreningen låtit förstå att konflikten kommer att utvidgas, om uppgörelse inte kunde träffas vid detta tillfälle.” Så var det alltså med ”blixten”. Inte underligt om Metalls medlemmar betraktar hela historien med lockouthotet som en manöver avsedd att utgöra en räddningsplanka för Westerlund och motivering för uppgörelsen vid bordet.

Den åtgärd man här vidtog kom som en logisk följd av vederbörandes handlande under strejken. Som framgår av alla här uppräknade fakta hade förbundsstyrelsen, Landsorganisationen och arbetsköparna genom sitt uppträdande visat att de var fullt överens i en sak: metallarbetarna skulle inte lyckas genomdriva sina krav. Detta är en allvarlig anklagelse mot LO och den högsta strejkledningen. Men det är en anklagelse som styrkes av indicier och faktiska bevis mer än nog för ett sådant omdöme.

Domen kommer att bli hård. Metallarbetarna skall i sinom tid ställa vederbörande till svars för deras handlingar. Förbundsstyrelsen kan inte då rädda sig genom att hänvisa till sin formella rätt att göra upp vid bordet. Missbruket av makten kan inte försvaras genom hänvisning till vetorätten. Ty medlemmarna kommer då att fråga varför de lät strejken pågå i fem månader. Då borde man i konsekvens med sin inställning ha tillgripit vetorätten omedelbart och därmed besparat medlemmarna onödiga offer.

Ehuru de strejkande under konfliktens gång mer och mer blev klara över att förbundsstyrelsen inte ville leda kraftmätningen till ett segerrikt slut, kom ändå överenskommelsen med arbetsköparna som en överraskning. De hade närmast av de täta omröstningarna bibringats den uppfattningen, att en uppgörelse icke skulle träffas mot deras klart uttalade vilja. Av denna mening var framförallt metallarbetarnas ombud på avtalskonferensen och de valda underhandlarna. De stödde sig därvid på Westerlunds bestämda deklARATION på avtalskonferensen, där han efter att man beslutat godkänna kommunisternas förslag framhöll:

”Det kommer emellertid förr eller senare en dagen efter för oss, då vi skall rösta om förhandlingsresultatet. Om Tyrell och hans kolleger möjligen spekulerat i att förbundsstyrelsen eller Landsorganisationen skulle mot förhandlingsdelegationen acceptera ett förslag till uppgörelse, så vill jag redan nu deklarerera, att vad på mig ankommer blir det ingenting av med den saken. Skall förhandlingsresultatet antagas bör det ske av de berörda medlemmarna genom omröstning.”

Tvärtemot sitt kategoriska påstående genomdrev Westerlund uppgörelsen. Som följd därav undrar verkstadsarbetarna om Landsorganisationen och förbundsstyrelsen med avsikt lät dem strejka och lida svårt ekonomiskt avbräck i 5 månader för att de därmed skulle förtagas lusten att slåss mot arbetsköparna i framtiden. Att det fanns de som spekulerade i att man genom en konflikt skulle uppnå detta och dessutom knäcka ryggen på kommunisterna är uppenbart.

Strejk och partipolitik.

Man har kritiserat kommunisterna för att de blandat politik i strejken. Vi har aldrig dolt, att vi ansett att arbetarnas politiska resurser skall användas jämsides med de fackliga. I enlighet med denna uppfattning har vi bringat de kämpande verkstadsarbetarna allt vårt stöd. I vår press har ständigt förts deras talan mot arbetsköparna och vi har hävdats att arbetarnas politiska inflytande, exempelvis arbetarmajoriteten i riksdagen, skall utnyttjas till stöd för de strejkande. Också den socialdemokratiska pressen har intresserat sig för kraftmätningen.

Deras mening har dock varit en annan. Det framgick från första stund. De försökte göra strejken till ett tillhygge mot kommunisterna. Dagen efter det att strejkvarsel utfärdats öppnade Morgon-Tidningen slussarna för en ohämmad kampanj – inte mot de oresonliga arbetsköparna utan mot kommunisterna! Tidningen hade bl. a. en serie uttalanden av vissa, med omsorg utvalda, metallarbetare.

I dessa tillrättalagda uttalanden proklamerades inte kamp mot Verkstadsföreningen utan mot den stora majoritet som röstat för strejk och mot kommunisterna. Det kan räcka med att citera ett uttalande: ”Hos oss kommer kommunisterna att spela en ynkelig roll ett tag framöver, och det är rätt åt dem.” I Morgon-Tidningens partikollega Skånska Socialdemokraten hette det strax efter strejkutbrottet: ”Mycket tyder på att en strömkantring inträtt, som med stor sannolikhet inte kommer att sluta förrän ansvaret utkrävts av kommunisterna för det grova politiska missbruk de tillåtit sig göra av verkstadsarbetarnas kamp”. Slutligen kan ett citat ur August Lindbergs förut anförda uttalande få bevisa att även LO-ledningen försökte göra strejken till en politisk kamp mot kommunisterna: ”Men när uppgörelsen en dag träffas blir det säkert anledning för Metalls medlemmar att ompröva kommunisternas ansvar för vad resultatet kostat.”

Såväl kommunister som socialdemokrater tog politisk ställning i striden. Kommunisterna var oreserverat för metallarbetarnas strid i kampen mot arbetsköparna. De socialdemokratiska *arbetarna* var på samma linje. Socialdemokratiska partigångare i förbundsledningen och i partipressen försökte splittra metallarbetarna och hetsade mot kommunisterna. Det är för övrigt en offentlig hemlighet att socialdemokratiska partistyrelsen och dess representanter har konfererat med vissa medlemmar av förbundsstyrelsen för att dryfta taktiken i Metall och hur man bäst skall kunna fullfölja sina syften. Dessutom har representanter för den socialdemokratiska landsortspressen varit församlade flera gånger i Stockholm för att få del av riktlinjerna i kampanjen mot kommunisterna och de radikala arbetarna i Metall.

Strejkens lärdomar.

Har då verkstadskonflikten inte varit till någon som helst nytta? Arbetsköparna gör, med instämmande av den socialdemokratiska pressen, gällande, att resultatet skulle blivit detsamma utan strejk, och som en följd därav betraktar man konflikten som meningslös. (Varför fick då järnbruksarbetarna endast 6 öre?) Även representanter för Landsorganisationen är av samma mening. Ser man för det första endast till den 8-öres löneförhöjning, som blev det omedelbara resultatet, är det inte mycket att hurra för. Det som uppnåddes är emellertid betydligt mera än vad både förbundsstyrelsen och Landsorganisationen någonsin vågade tro vara möjligt att ernå. Man kämpade sig till mera än vad förbundsstyrelsen ursprungligen ställde som förhandlingsbas.

Då förslaget behandlades på den första avtalskonferensen yttrade sig såsom förut omtalats LO:s representant, Gunnar Andersson, om förbundsstyrelsens förslag. Med djup pessimism framhöll han: ”Även det kan sägas ligga på den gräns att det näppeligen finns några förhandlingsmöjligheter.” Han ansåg alltså 8-öresförslaget vara så djärvt, att arbetsgivarna skulle vägra underhandla på grundval av detsamma.

För det andra var strejken till nytta för andra arbetargrupper. Genom verkstadsarbetarnas kamp blev det möjligt för övriga industriernas arbetare att få bättre uppgörelser.

För det tredje har de strejkande genom sin aktion skapat förutsättningar för bättre uppgörelser i framtiden inom verkstadsindustrin. Arbetarna har visat att de är beredda att sätta kraft bakom ordet och Verkstadsföreningen har säkert fått en hälsosam respekt för metallarbetarna och en läxa för framtiden. Arbetarnas tilltro till strejkvapnet har inte heller minskats. De vet alltför väl att det inte var arbetsköparnas styrka som gjorde att strejken fick denna utgång.

För det fjärde har arbetarna långt utanför verkstadsarbetarnas led dragit den viktiga lärdomen av striden, att man skall i ledningen ställa män som icke är bundna av den reformistiska klassarbets- och undfallenhetsandan, att ledningen måste besättas med folk som inte är rädda eller väjer undan för arbetsköparnas attacker.

För det femte har aktionsenheten under strejken utvecklats och befästs. Trots talrika försök till splittring har banden mellan de socialdemokratiska och de kommunistiska metallarbetarna knutits fastare samman.

Sammanfattning.

Konfliktens yttersta orsak är att söka i samlingsregeringens av Landsorganisationen understödda ekonomiska politik, vilken betydligt sänkt levnadsstandard för arbetarna men ökade rikedomar för de redan besuttna. Vidare var det arbetsköparna inom verkstadsindustrin som genom sin oresonlighet framdrog den öppna striden. De gjorde det i tryggt medvetande att arbetarsidan icke hade stöd av sina egna ledare. Allt tal om att de framförda kraven var så orimliga att Verkstadsföreningen vägrade underhandla eller att dessa krav framfördes i ultimativ form och därför måste framkalla strider är nonsens. Å sin sida var arbetarna beredda att slåss. Utsikterna att segra fanns. Att segern uteblev beror till syvende och sist på att LO och förbundsledningen – fortfarande bundna av klassarbetsillusionerna – vägrade att mobilisera arbetarklassens alla resurser i kampen.

Ehuru resultatet av kampen inte blev det medlemmarna önskade eller vad som varit möjligt att ernå kastar verkstadsarbetarna inte yxan i sjön. Verkstädernas folk fortsätter kampen med andra medel. Genom kollektiva och enskilda aktioner åstadkommer de löneförbättringar landet runt. På så sätt går striden vidare och förbereder man sig för kommande uppgifter. Samtidigt inriktar man verksamheten på att få män i spetsen, som är av samma goda virke som medlemmarna i leden. Härmed lägges grundvalen för betydelsefulla framgångar i en näraliggande framtid.